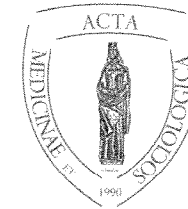

UNIVERSITY
OF DEBRECEN
FACULTY OF
HEALTH
NYÍREGYHÁZA

ACTA
MEDSoc
VOLUME 3.
2013

A gyermekgondozási szabadság optimális időtartama

R. Fedor Anita, Takács Péter

Debreceni Egyetem, Egészségügyi Kar

2010-ben indult kutatásunkban azt a célt tűztük ki, hogy megvizsgáljuk a kisgyermekes nők munkaerő-piaci integrációs esélyeiket, munkavállalási attitűdjeit. Empirikus vizsgálatunk adatgyűjtését Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében végeztük, ahol 450 fő, 0-7 éves korú gyermeket nevelő nő személyes megkeresésére került sor. A kérdőívek lekérdezése a területi védőnői körzetekben történt. A mintánkban szereplő nők munkaerő-piaci integrációs magatartását két alcsoporton keresztül tártuk fel (a megkérdezés időpontjában gyeden/gyesen lévő és a gyermekvállalást követően már újból munkába állt kisgyermekes anyák), így lehetővé vált a két vizsgált csoport összehasonlító elemzése. Jelen írásunkban fent említett kutatási eredményeink egy részterületét mutatjuk be, melyben arra kerestük a választ, hogy a kisgyermeket nevelő nők hogyan gondolkodnak a gyermekgondozási szabadság optimális időtartamáról.

Előzmények

Az 1950-es évektől a kétkeresős családmódel elterjedésével, a nők fizetett munkába történő bekapcsolódásával egyre nagyobb szerephez jutott a családon kívüli intézményes kisgyermekgondozás, nevelés. Az anyai gondoskodás, illetve az intézményes keretek között történő, bölcsődei, óvodai ellátás valószínűleg más-képpen hat a gyermek érzelmi és szellemi fejlődésére, későbbi teljesítményére. Ezt alapul véve az OECD a gyermek első életévéig az otthoni gyermekgondozás mellett érvel (Benedek 2007). A gondoskodó otthoni környezetben nevelkedő gyerekek a későbbiekben jobban teljesítenek az élet számos területén, mint azok, akikkel kevesebbet foglalkoztak szüleik. A korai gyermekkorban megélt élmények hosszú távon hatnak a gyermek fejlődésére, ezért a gyermeknevelés ügye a gyermek, a család és az egész társadalom szempontjából fontos (Spock 1970).

Számos, az Egyesült Államokban végzett kutatás szerint a kisgyermekes anyák által rövid időtartamra igénybevett gyermekgondozási szabadság hatással van a gyermek fejlődésére, kognitív funkcióira, későbbi iskolai eredményességére (Gregg et al. 2005). Ebből kiindulva Gregg et al. (2005) azt vizsgálták, hogy ezek a megállapítások Nagy-Britanniában is meg állják-e a helyüket. Eredményeik szerint az anya rövididejű otthonmaradásának csak akkor van negatív hatása a gyermek kognitív fejlődésére, ha az otthon töltött időszak másfél évnél kevesebb időtartamra szól. Mindemellett megállapítják, hogy amennyiben az anya, a gyermek 18 hónapos koránál hamarabb visszatér dolgozni és azt nem napi 8 órában teszi, úgy a fent említett negatív hatás csekély mértékű. Az iskolai végzettség mentén vizsgálva a kérdést azt tapasztalták, hogy a kevésbé iskolázott szülők gyermekei általában véve nem szenvednek hátrányt az anya korai munkába állása miatt, kedvezőtlen hatást inkább a magasabb végzettséggel rendelkező szülők gyermekeinél tapasztaltak. Ez pedig konzisztens azzal a hipotézissel, hogy az anya keresete jótékony hatással bír abban az esetben, ha az egyéb forrásból származó bevétel alacsony (ez egybecseng Coleman (1996) által, a családi háttér egyik összetevőjeként említett pénzügyi tőke, gyerekek teljesítményére gyakorolt jótékony hatásával), vagy ha a hátrányos helyzetű családban az anyai gondoskodás minősége nem haladja meg az igénybevett intézményes gondozás minőségét (Gregg et al. 2005).

A neuropszichológiai kutatások szerint a megszakítás nélküli szeretettelgi gondozóhoz - elsősorban anyához, apához - fűződő kapcsolat, különös tekintettel a születést követő első életévben, tartós hatással bír a gyermek szociális és érzelmi fejlődésére (Schore 1996). Ebből az következik, hogy a szülő úgy investál a gyerekekbe, hogy ez alatt az idő alatt nagyobb mennyiségű minőségi időt szán rá. Neidell (2000) ezzel összefüggésben azt tűzte ki célul, hogy megmérje az

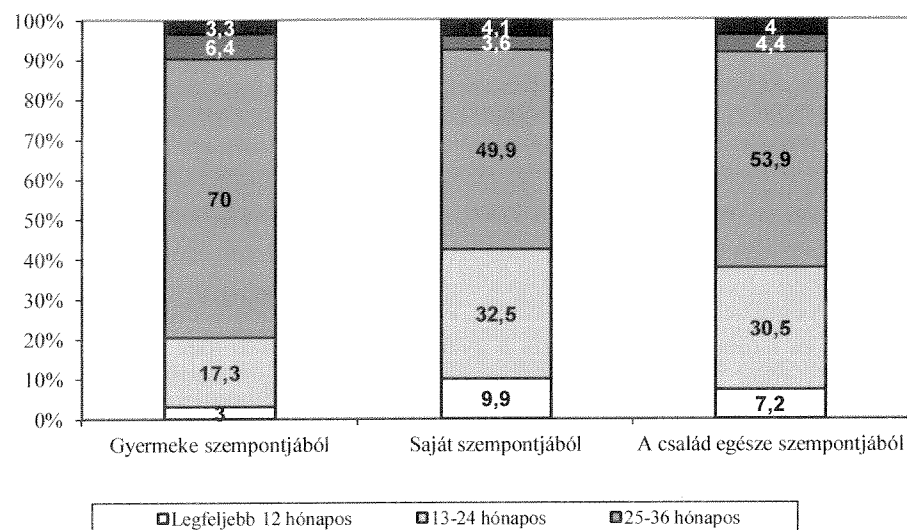
idő-invesztáció hatását abban az értelemben, ahogy azt a gyerek kognitív és non-kognitív fejlődésére vonatkozó neuropszichológiai bizonyítékok implikálják. Munkájában az előző kutatásoktól eltérően, a szülői időráfordítás permanens hatását vizsgálta a gyermek szociális és érzelmi fejlődésben, melyek fontos összetevői az emberi tőkének, s közvetve a társadalmi tőkének is. Neidell (2000) eredményei szerint az anyák, gyermekük egyéves koráig terjedő megszakítás nélküli otthonmaradása pozitív hatással bír a gyermek fejlődésére, míg a második otthon töltött időszaknak nincs meghatározó jelentősége. Bizonyos esetekben kifejezetten jótékony hatású az anya újbóli fizetett munkavégzése. Azok az anyák, akik jó munkahelyi légkörben dolgoznak s elégedettek munkájukkal, saját gyermekük emberi tőkéjét is jobban kiaknázzák. Ugyanakkor, ezek a szülők kevesebb időt töltenek gyermekeikkel, azonban minőségileg hatékonyabb „munkát végeznek” e rövid idő alatt. „Valószínű, hogy ez a csoport több információval és ismerettel rendelkezik a gyermeknevelés terén már a terhesség alatt és azt követően, vagy potenciálisan nagyobb tehetséggel rendelkeznek ahhoz, hogy mindezt átadják gyermekeiknek” (Neidell 2000:26).

A gyermekgondozási szabadság optimális időtartama a kisgyermeket nevelő nők aspektusából

Kérdésként vetődik fel, hogy milyen hatással van a gyermek fejlődésére, a család kohéziójára, jövedelmi helyzetére az anya korai munkába állása, vagy másképp fogalmazva, mennyi az az optimális idő amennyit a gyermek érdekében érdemes otthon tölteni? A szakemberek között nem alakult ki egységes álláspont e tekintetben, de az a korábbi kutatások alapján megállapítható, hogy a harmadik és negyedik otthon töltött évnek a gyermek fejlődésére gyakorolt pozitív hatása kisebb, mint a gyermek életének első két évében (Herczog 2008). Ez a vélekedés visszatükröződik vizsgálati alanyaink válaszaiból is. *A Mennyi lenne az ideális otthon tölthető idő?* kérdésünket, három szempont szerint osztályozták a válaszadók: gyermekük szempontjából, saját- és a család egésze szempontjából. (1. számú ábra)

A megkérdezettek 70%-a gondolta úgy, hogy gyermekük testi, lelki fejlődésének az a legkedvezőbb, ha legalább három évig otthon maradnak, további 17,3% szerint elegendő két évet otthon tölteni s mindössze 3,0% voksolt az egy év mellett. A család egésze szempontjából azonban már csak 53,9% tekintette a három éves időtartamot ideálisnak s több, mint 30%-ra duzzadt azok aránya, akik e tekintetből legfeljebb két otthon töltött évet tartanak optimálisnak. A szélsőségesnek mondha-

tó egy éves időtartamra szóló gyermekgondozási szabadság elfogadása mindhárom esetben elenyésző.

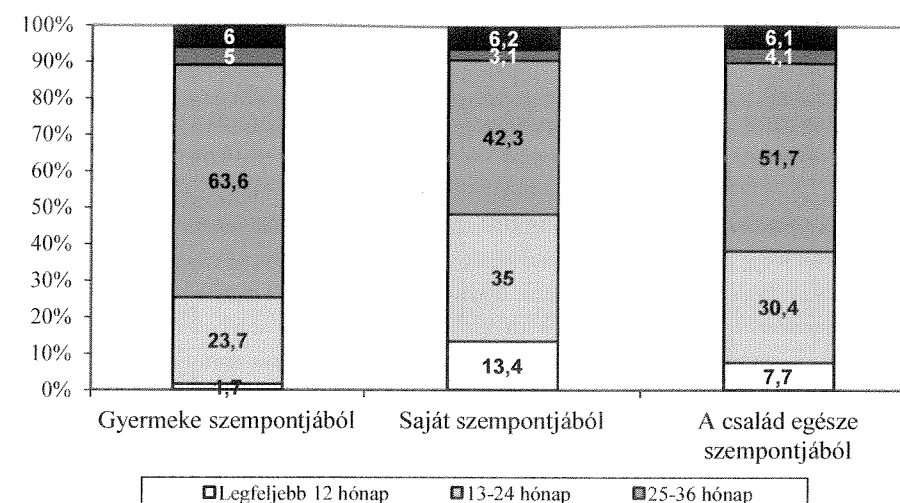
1. számú ábra. A gyermekgondozás optimális időtartama (%)
(teljes minta, N=427)

A két al minta válaszait külön vizsgálva, jelentősnek tekinthető eltéréseket tapasztaltunk. A dolgozó anyáknál is egyértelműen megmutatkozik, hogy a legtöbbször által preferált otthon tölthető időszak a 25-36 hónapos periódus. Ennél az al mintánál is kirajzolódik az az álláspont, mely szerint a gyermeknek az a legideálisabb, ha az anya három évig otthon tartózkodik gyermekével.

A gyermek szempontjait előtérbe helyezve fenti állítással értett egyet az anyák 63,6%-a, s közel egynegyedük gondolkodott hasonlóan a 13-24. hónap közötti időszakra. Itt is megfigyelhető, hogy a gyermek egyéves koránál korábbi visszatérés mellett nagyon kevesen érveltek s valamivel többen a 36 hónapot meghaladó lehetőség mellett.

Ellentétben a gyeden/gyesen lévő anyákkal, a dolgozó anyák válaszaiból az tükröződik, hogy az egyéni szempontok jelentősen átírják az optimálisnak tartott otthon tölthető időszakot. Közel 20%-kal csökken a 25-36 hónapos periódus elfogadása, több mint 10%-kal nő a 13-24. hónap közötti időszaké. Jelentős elmozdulás látható a legrövidebb, legfeljebb 12 hónapos periódus irányába, s apad a leghosszabb időtartamot optimálisnak tekintők aránya. A harmadik szempont szerint

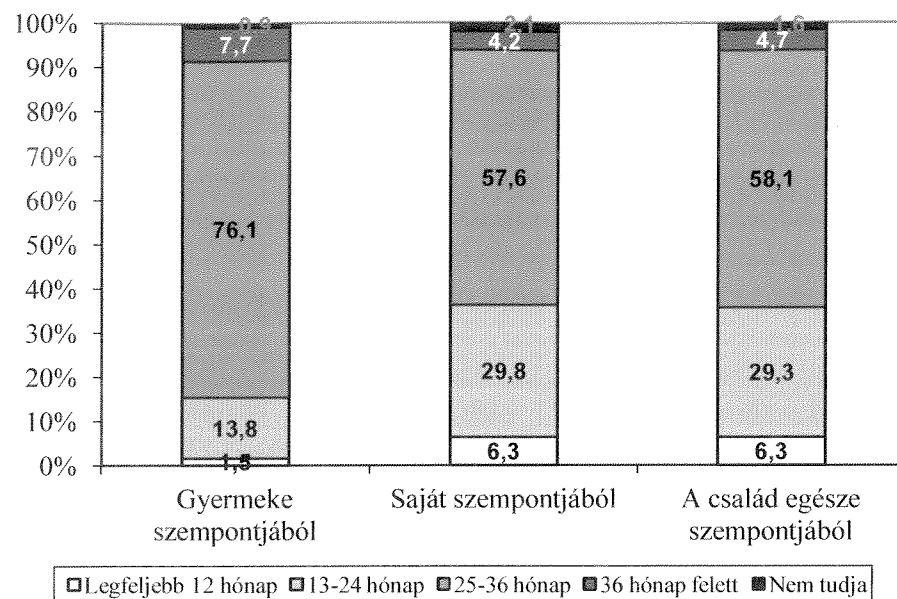
az álláspontok egyfajta köztes szemléletet prezentáló visszarendeződést mutatnak (2. számú ábra).

2. számú ábra. A gyermekgondozás optimális időtartama (%)
(dolgozó anyák, N=212)

A jelenleg gyermekükkel otthon lévő anyák igen határozott álláspontot képviselnek. Mindhárom szempontot mérlegre téve, a három évre szóló „főállású anyaság intézményének” elsőbbségét hangsúlyozzák. Minden esetben bőven 50% felett van a jelenleg érvényben lévő gyermekgondozási szabadság maximális időtartamára szóló otthonmaradás igénybevételével való egyetértés. Eltántoríthatatlan gyermek-centrikusság fogalmazódik meg a válaszokból, melyen az egyéni szempontok sem módosítanak jelentősen. Az igaz, hogy az elfogadás mértéke különböző. A gyermek szempontjait szem előtt tartva, a válaszadók háromnegyede véli úgy, hogy az a legjobb, ha az anya gyermeke 25-36 hónapjában, ezen belül is a harmadik betöltött életévében tér vissza dolgozni. A saját és a család egésze szempontjából vizsgálva a kérdést, a hasonlóan gondolkodók aránya 57,6 és 58,1%. A gyermek szempontjából a második legtöbbször által elfogadott periódus a 13-24. hónap (13,8%), azonban az emellett voksolók aránya nagyságrendekkel alacsonyabb az előbbinél. A 13-24. hónapos kor közötti időszakot ideálisnak tartók aránya több mint kétszeresére duzzad abban az esetben, ha az optimális időpontot magára az anyára illetve az egész családra vonatkoztatjuk. Elenyésző 1,5% gondolja, hogy az a jó a gyermeknek, ha az édesanya az első évig marad otthon. Mikor a saját és a család szempontjai kerülnek előtérbe, bár még

mindig kevesen, de az előbbihez képest négyszer annyian támogatták a legrövidebb periódust.

3. számú ábra. A gyermekgondozás optimális időtartama (%)
(gyeden/gyesen lévő anyák, N=215)

A három éven túlmutató gyermekgondozási időszakot, a gyermek szempontjából 7,7%, míg a saját és a család szempontjából már csak 4,2 és 4,7% tarja ideálisnak. (3. számú ábra)

A két vizsgált almintát optimális otthon tölthető időszakról alkotott véleményében három jelentős különbséget látunk. Először is, bár általában a „nem tudja” válasz lehetőségek magyarázatának ritkán szentelünk elemző gondolatokat, most azonban ettől eltérően erre irányítjuk a figyelmet. A gyeden/gyesen lévő anyák esetében több ízben tapasztaltuk, hogy bizonyos kérdéseknél a „nem tudom” válaszok aránya akár a kirívóan magas 30%-ot is elérte. A „nem tudom” válaszlehetőség elfogadása lehet a bizonytalanság de akár a közömbösség jele is. Azonban az optimális gyermekgondozási szabadság megítélésében a „nem tudom” válasz lehetőségnek az alacsony aránya azt mutatja, hogy a kérdés megválaszolása fontos az érintetteknek, mondanivalójuk, kinyilvánításra érdemes véleményük van a témával kapcsolatban.

Az „Ön szerint mennyi lenne az ideális otthon tölthető időszak?” kérdésnél a gyeden/gyesen lévő anyák almintájában nem talákoztunk hiányzó válasszal és nagyon alacsony volt a „nem tudom” válaszok aránya is, 0,9-2,1%. (A dolgozó anyáknál ez 6-6,2%). Ebből és a válaszok struktúrájából arra következtetünk, hogy az anyáknak határozott véleményük és elvárásuk van a kérdéssel kapcsolatban, mely egyrészt éppen aktuális családi életciklusuk miatt fontos számukra, másrészt a kérdőívek lekérdezésének időszakában vette fontolóra az akkori kormány a GYES jogosultsági időtartamának három évről két évre csökkentését, így a válaszok az újításra való reflektálásként is értelmezhetők.

A másik szemmel látható különbség, hogy a jelenleg gyeden/gyesen lévő anyák mindhárom szempont figyelembevételkor magasan a gyermek három éves koráig tartó otthon maradási idejét tartották ideálisnak. Hasonlóan vélekedtek a dolgozó anyák is, azonban az elfogadottság mértékében eltérés mutatkozik. Míg a gyeden/gyesen lévő anyák 76,1%-a tartja optimálisnak a három éves időtartamra szóló otthonmaradást a gyermek szempontjából, addig a dolgozó anyák 12,5%-kal alacsonyabb arányban osztják ezt a véleményt. A saját szempontok figyelembevételénél ennek az időintervallumnak az elfogadottsága mutatja a legnagyobb különbséget, a két almintát véleményében már 15,3%-os távolság tapasztalható. A vélemények a család szempontja szerinti ideális időpont megítélésében közelednek a leginkább egymáshoz, itt a két almintát közötti rés 6,4%-ra apad. A harmadik figyelemre méltó tényező a gyeden/gyesen lévő és a dolgozó anyák csoportján belül a különböző szempontok szerinti ideális időtartamról alkotott véleményének egymáshoz való viszonyában érhető tetten. A jelenleg otthon lévő anyák megengedő attitűdjé mindhárom esetben jellemző, azonban a gyermek szempontja szerinti vélekedésnél tapasztaltuk a legtöbbet által ideálisnak tartott három évnek az elfogadását, a másik két szempont szerinti vélekedés alig különbözik egymástól. A 3. számú ábrából leolvasható adatok alapján megállapíthatjuk, hogy a saját és család egésze felől közelítve a kérdéshez, a vélemények struktúrája egybeesik. Szemléltetve a hasonlóságot azt mondhatjuk, hogy akár a két véleményt tartalmazó oszlopot egymás mögé állíthatjuk, szinte tükörképei egymásnak. Ebből azt a következtetést vonjuk le, hogy a gyeden/gyesen lévő anyáknál nem válik ketté a saját és a család érdeke. Az anya érdeke képviseli a család érdekét és fordítva, melyet a gyermek szempontjából ideálisnak tartott idő határoz meg. Persze nem kívánjuk az anyákat egyfajta mártírként feltüntetni, akik saját munkaerő-piaci érdekeiket alárendelik családjuknak. Egyszerűen arról lehet szó, hogy jelenlegi helyzetükben a munkaerő-piaci szempontok, a fizetett munka és családi teendők összehangolásának nehézségei nem játszanak szerepet a véleményalkotásban.

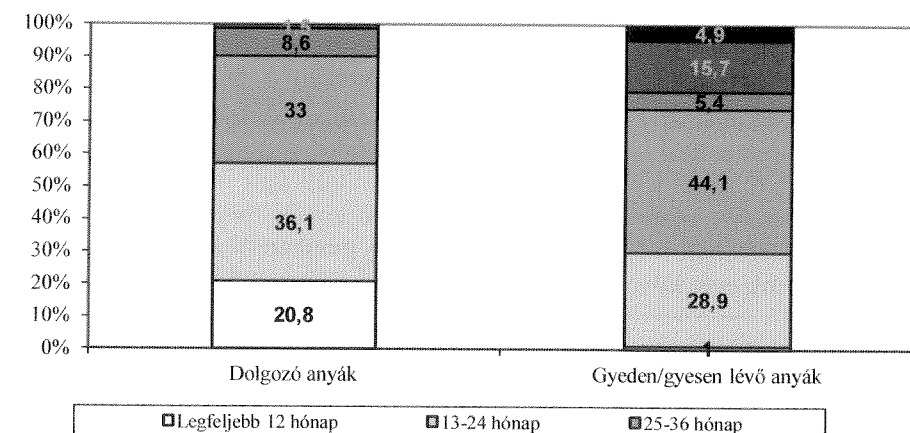
A dolgozó anyák különböző szempontok szerinti, ideális otthon tölthető időszakról alkotott elképzelésük más összefüggésekre mutat rá. Esetükben is meghatározó a három éves időtartamra szóló gyermekgondozási szabadság mellett

állást foglalók aránya, és ez igaz mindhárom tényező figyelembe vételekor. E tekintetben a legmarkánsabb különbséget a saját szempontok előtérbe kerülésénél tapasztaltunk, ahol 21,3%-kal csökkent ennek az időintervallumnak az elfogadottsága, s jelentősen nőtt az ennél rövidebb idő mellett állást foglalók aránya. A családi szempontok szerinti vélemények egyfajta visszarendeződést mutatnak, az első két esetben tapasztalt jelentős vélemény különbségek enyhülni látszanak. Ha ennél a csoportnál is szemléltetni kívánjuk az egyes véleményeket tartalmazó oszlopok egymáshoz való viszonyát, akkor azt mondhatjuk, hogy olyan mintha az első és a második oszlop eredőjeként jutnák a harmadik oszlop eredményihez, vagyis a gyermek és a saját szempont szerinti ideális időtartam mellett érvelők átlagát látnánk viszont a család szempontja szerinti véleményekben. A dolgozó anyák csoportjánál az gondoljuk, hogy a kérdéssel kapcsolatos véleményalkotásban már szerepet játszanak a munkaerő-piaci megfontolások. Előtérbe kerültek a munkaerő-piaci szerepek, esetlegesen az ezzel kapcsolatos negatív tapasztalatok, mely a saját szempontok figyelembevételénél megmutatkozó eredményekben köszön vissza. Azonban a családi és munkaerő-piaci szerepek összhangjának megteremtése iránti vágy mutatkozik meg akkor, mikor már a nemcsak a gyermek, nem csak a nő, mint munkavállaló, hanem a család egésze a figyelem fókuszába került. Ezzel magyarázzuk a már fentebb említett meglátásunkat, mely szerint a család egésze szempontjából ideálisnak tartott otthon tölthető időszakról vallott vélemények struktúrája, a gyermek és saját szempontok szerint alkotott vélemények átlagaként fogható fel. Meglátásunk szerint a munkaerő-piaci körülményekhez való alkalmazkodás rajzolódik ki a véleményekből. Tehát ebben az esetben már nem az a kérdés, hogy mi a jó a gyerekeknek hanem, hogy mi a jó a családnak.

Az optimálisnak tartott gyermekgondozási szabadság időtartama és a végleges, illetve tervezett munkaerő-piaci visszatérés

A következőben azt hasonlítjuk össze, hogy a gyeden/gyesen lévő és a dolgozó anyák tervezett és megvalósult visszatérése milyen képet fest. Ez látható a 4. számú ábrán. Első látásra meghatározó különbségek tapasztalhatók a két almita újbóli munkába állásának időzítésében. A jelenleg gyeden/gyesen lévő munkába állási terveiket kérdezve azt tapasztaltuk, hogy közel egyhatodik nem gondolkodott még azon, hogy mikor térjen vissza munkahelyére. Ez a magatartás főleg azokra volt jellemző, akik egyévesnél kisebb gyermekükkel voltak otthon. Ezek az édesanyák valószínűleg az elkövetkezendő egy éven belül nem jelennek

meg újra a munkaerőpiacon. A dolgozó anyák csoportjától eltérően a jelenleg gyermekükkel otthon lévő anyák közül senki (!) sem tervezi, hogy gyermeke egy éves koránál korábban visszamegy dolgozni, s mindössze két fő véli úgy, hogy ha gyermeke betölti az egy évet, akkor újra dolgozni szeretne. A legtöbben gyermekük három éves korára időzítene, de a második életévben munkába álló anyák aránya is jelentős viszont közel 10%-kal elmarad a dolgozó anyáknál tapasztalt értékektől. Ettől eltérően a dolgozó anyák egyötöde nyilatkozta azt, hogy a gyermek egyéves koráig maradt otthon gyermekével, a második és harmadik évvégéig visszatérők csoporton belüli aránya szinte azonos. Utóbbi két intervallumot összehasonlítva a gyeden/gyesen lévő hasonló időszakával, látható, hogy a dolgozó anyák visszatérési aránya a 13-24 hónapos korcsoportban 10%-kal magasabb, a 25-36. hónapos korcsoportban pedig ugyanennyivel alacsonyabb. (4. számú ábra)

4. számú ábra
A megvalósult és a tervezett visszatérés (%) (N=427)
Mann-Whitney p=0,000

Végezetül arra fókuszáltunk, hogy a két almita, a három megadott szempont szerint ideálisnak tartott optimális időszakról alkotott véleménye és a már megvalósult és tervezett visszatérés adatai milyen összefüggésekre mutatnak rá. (2. és 3. számú ábra).

Mind a jelenleg gyermekgondozási szabadságon lévő, mind a dolgozó anyáknál a saját és a család szempontjainak érvényesülését véltük felfedezni a már megvalósult és az előre kalkulált munkaerő-piaci megjelenésre vonatkozóan.

A 4. számú ábra egyértelműen szemléleti a két almintá várható és már megvalósult visszatérése közötti eltérést. Megállapításunkat a Mann-Whitney próba alkalmazásával erősítettük meg, melynek lefuttatását követően az eredmények szignifikáns különbségről árulkodtak.

A megvalósult és a tervezett munkaerő-piaci visszatérés		
		Rank átlagok
Mann-Whitney teszt p=0,000	Dolgozó anyák	158,83
	Gyeden/gyesen lévő anyák	209,82

1. számú táblázat

A rank átlag a gyeden/gyesen lévők körében volt magasabb, mely szerint ez a csoport statisztikailag alátámaszthatóan későbbre tervezi visszatérését, mint a dolgozó anyák. Tehát a nullhipotézist, mely szerint a visszatérés időzítése és a munkaerő-piaci aktivitás között nincs összefüggés, vagyis a két változó nem függ össze, el kell vetni. Az átlagok arra utalnak, hogy a jelenleg gyeden/gyesen lévők későbbre időzítik várható visszatérésüket, míg a dolgozó nők már megvalósult visszatérése ettől korábbi időpontokra tevődik. A súlyozott átlagok szerint a két csoport több mint féléves különbséggel állt/áll újra munkába. Ebből arra következtethetünk, hogy a gyeden/gyesen lévő anyák terveiben az ideálisnak tartott visszatérésben még nem tükröződnek a munkaerő-piaci megfontolások, mely a második évet követően a dolgozó anyák már megvalósult visszatérésében tetten érhető.

A változók közötti kapcsolat erősségét a Pearson-féle korrelációs együttható segítségével vizsgáltuk. Az általunk kiválasztott változók közül a fent említett módszer az anyák által optimálisnak tartott gyermekgondozási szabadság változó magyarázó erejét mutatta a legerősebbnek. Tehát a munkaerő-piaci visszalépést a gyermekkel otthon töltött idő ideális hosszához való viszony határozza meg leginkább. Korrelációs elemzés segítségével megnéztük, hogy milyen összefüggés tapasztalható a független változók között, majd a függő és független változók korrelációját is vizsgáltuk. Először a három szempont szerinti vélemények (gyermek, saját, család egésze) belső struktúráját vizsgáltuk, majd ezt követően a munkaerő-piaci visszalépés változónak a többi, magyarázó változóhoz való viszonyát tártuk fel. Mindkét almintá tekintetében szignifikáns pozitív korreláció mutatkozott a három szempont szerint megalkotott véleményekben. Az optimális otthon tölthető idő vonatkozásában a *család egésze/saját szempontok* mutatkoztak a legerősebbnek, közepes együttmozgást tapasztaltunk a *gyermek/család* szempontjának figyelembevételénél, s ennél gyengébb összefüggést találtunk a *gyermek/saját* szempontok kapcsolatában. A jelenleg otthon lévő anyáknál az optimális otthon tölthető időszak tekintetében a *család/saját szem-*

pontok érvényesítése ($r=0,715$; $p=0,000$) vált a legkarakteresebbé, mely összefüggés azt a megállapításunkat támasztja alá, mely szerint az otthon töltött időszakban a munkaerő-piaci szerepek meghatározó ereje gyengül, s felértékelődik a családdal, gyermekkel együtt töltött idő értéke.

		A gyermek szempontjából mikor lenne ideális visszatérni a munkába (hó)	Saját szempontjából mikor lenne ideális visszatérni a munkába (hó)	Család egésze szempontjából mikor lenne ideális visszatérni a munkába (hó)	Gyermeke mennyi időt lesz/volt amikor Ön munkába állt/t (hó)
A gyermek szempontjából mikor lenne ideális visszatérni a munkába (hó)	Pearson korreláció	1	0,437(**)	0,503(**)	0,312(**)
	Szignifikancia		0,000	0,000	0,000
	N	195	187	187	159
Saját szempontjából mikor lenne ideális visszatérni a munkába (hó)	Pearson korreláció	0,437(**)	1	0,715(**)	0,211(**)
	Szignifikancia	0,000		0,000	0,008
	N	187	187	187	155
Család egésze szempontjából mikor lenne ideális visszatérni a munkába (hó)	Pearson korreláció	0,503(**)	0,715(**)	1	0,202(*)
	Szignifikancia	0,000	0,000		0,011
	N	187	187	188	156
Gyermeke mennyi időt lesz/volt amikor Ön munkába állt/t (hó)	Pearson korreláció	0,312(**)	0,211(**)	0,202(*)	1
	Szignifikancia	0,000	0,008	0,011	
	N	159	155	156	162
** Korreláció szignifikáns 1%-os szinten.					
* Korreláció szignifikáns 5%-os szinten					

2. számú táblázat

Az optimális gyermekgondozási szabadság és a munkaerő-piaci visszatérés összefüggései (gyeden/gyesen lévők)

A dolgozó anyáknál mért kapcsolat erősségek módosultak a gyeden/gyesen lévő anyáknál tapasztaltakhoz képest. (3. számú táblázat.) A változók legkarakteresebb együttmozgását a *gyermek/saját* szempontok összefüggésében figyeltük meg ($r=0,590$; $p=0,000$). Ezt követte a *saját/család* szempontjainak előtérbe kerülése, s

a család/gyermek szempontjai változók együttmozgása bizonyult a leggyengébbnek. Vélhetően ez annak köszönhető, hogy a gyermekgondozási szabadságról a munka világába már visszatért anyáknak a családi környezetből kikerülő gyermekük jólléte, a megfelelő gyermekfelügyelet biztosítása a legfontosabb.

		A gyermek szempontjából mikor lenne ideális visszatérni a munkába (hó)	Saját szempontjából mikor lenne ideális visszatérni a munkába (hó)	Család egésze szempontjából mikor lenne ideális visszatérni a munkába (hó)	Gyermeke mennyi időt lesz/volt amikor Ön munkába állt (hó)
A gyermek szempontjából mikor lenne ideális visszatérni a munkába (hó)	Pearson korreláció	1	0,437(**)	0,503(**)	0,312(**)
	Szignifikancia		0,000	0,000	0,000
	N	195	187	187	159
Saját szempontjából mikor lenne ideális visszatérni a munkába (hó)	Pearson korreláció	0,437(**)	1	0,715(**)	0,211(**)
	Szignifikancia	0,000		0,000	0,008
	N	187	187	187	155
Család egésze szempontjából mikor lenne ideális visszatérni a munkába (hó)	Pearson korreláció	0,503(**)	0,715(**)	1	0,202(*)
	Szignifikancia	0,000	0,000		0,011
	N	187	187	188	156
Gyermeke mennyi időt lesz/volt amikor Ön munkába állt (hó)	Pearson korreláció	0,312(**)	0,211(**)	0,202(*)	1
	Szignifikancia	0,000	0,008	0,011	
	N	159	155	156	162
** Korreláció szignifikáns 1%-os szinten.					
* Korreláció szignifikáns 5%-os szinten					

3. számú táblázat

Az optimális gyermekgondozási szabadság és a munkaerő-piaci visszatérés összefüggései (dolgozó anyák)

Következő lépésként áttértünk a függő és független változók közötti korreláció vizsgálatára oly módon, hogy a változók kapcsolatának vizsgálatában bevontuk a munka világába visszatérés megvalósult és tervezett időpontját,

mint független változót és megvizsgáltuk a függő változókhoz való viszonyát. Az első vizsgálódási aspektus esetében a teljes mintára vonatkozóan azt tapasztaltuk, hogy a visszatérésben a gyermeke szempontja - saját szempontok - család egészének szempontja szerinti rangsor jött létre. A két almintánál hasonló prioritások kialakulását figyeltük meg (2. és 3. számú táblázat). A gyeden/gyesen lévő és a dolgozó anyáknál a korrelációs együttható értékei azt mutatják, hogy a munkába állás tervezett időpontja legerősebben a gyermek szempontjaival korrelál, majd ezt követően a kapcsolatok erőssége csökken, a saját szempontok és a család egésze szempontjának fókuszba kerülésekor.

Megállapítható, hogy mind a gyeden/gyesen lévő, mind pedig a dolgozó anyáknak a visszalépés időzítéséről alkotott véleményét, a *Mi a jó a gyermeknek?* gondolat alakítja a leginkább. Összességében megállapíthatjuk, hogy a két vizsgált alcsoport alapvetően a hároméves gyermekgondozási szabadság intézményét preferálta, a gyermekkel otthon tölthető optimális időtartamra vonatkozó vélemények ezt hűen tükrözik. Véleményünk szerint a három évig tartó otthoni gondoskodás hozama a gyermek egészséges fejlődésében, a jó anya-gyermek kapcsolat kialakulásának hosszú távú jótékony hatásában fejezhető ki. Ezen túl a három évre szóló gyermekgondozás elfogadása egy erőteljes tradicionális társadalomtörténeti hatás következménye, kulturális mintájának lenyomata, melyben a társadalmi környezet által elvárt viselkedéssel való azonosulás köszön vissza. Mégis azt láttuk, hogy a dolgozó anyák közel háromnegyede, a gyeden/gyesen lévők majdnem fele, a gyermek hároméves koránál korábban tért vissza, illetve tervezte, hogy visszatér a munka világába. Ez arra utal, hogy a gyermekvállalást követő munkaerő-piaci visszatérésre vonatkozó elképzeléseknek korlátai vannak.

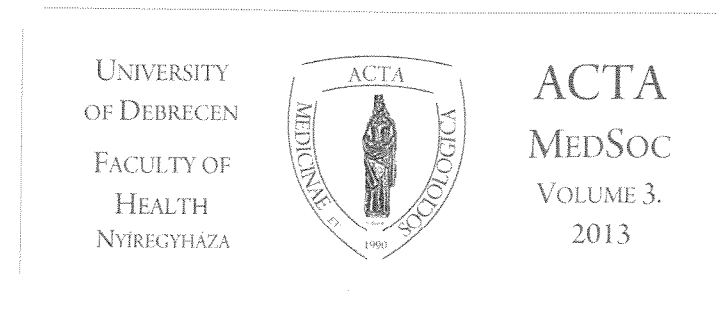
Irodalomjegyzék

1. Benedek Dóra (2007): A szülés utáni munkába állás hatása a gyermek fejlődésére. In: Fazekas Károly-Cseres-Gergely Zsombor-Scharle Ágota (szerk.): Munkaerőpiaci Tükör. MTA Közgazdaságtudományi Intézet Országos Foglalkoztatási Közalapítvány, Budapest, 72–75.
2. Coleman, James S. (1996): A társadalmi tőke. In: Lengyel György - Szántó Zoltán (szerk.): A gazdasági élet szociológiája. BKE Szociológiai és Szociálpolitikai Tanszék, Budapest, 99–129.
3. Gregg, P. - Washbrook, E. - Propper, C. - Burgess, S. (2005): The Effects of a Mother's Return to Work Decision on Child Development in the UK. *Economic Journal* 115, 48–80.

4. Herczog Mária (2008): A kora gyermekkori fejlődés elősegítése. In: Fazekas Károly - Köllő János - Varga Júlia (szerk.): Zöld könyv a magyar közoktatás megújításáért. Oktatás és Gyermekesély Kerekasztal, Magyarország Holnap Ecostat, Budapest, 33-52.
5. Neidell, J. M, (2000): Early Parental Time Investments in Children's Human Capital Development: Effects of Time in the First Year on Cognitive and Non-cognitive Outcomes. Department of Economics, University of California, Los Angeles.
6. Schore, A. N. (1996): The experience-dependent maturation of a regulatory system in the orbital prefrontal cortex and the origin of developmental psychopathology. *Development and Psychopathology* 8, 59-87.
7. Spock, B. (1970): Csecsemőgondozás, gyermeknevelés. Medicina Könyvkiadó, Budapest.

Rusinné Fedor Anita -Takács Péter

Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, 4400 Nyíregyháza, Sóstói u. 2-4.

Két módszer, egy minta

Az egocentrikus kapcsolati háló vizsgálata névgenerátorral és network napló módszerrel

Husztai Éva

Debreceni Egyetem, Egészségügyi Kar

'Empirical collection of contact data is possible but not easy...'
Pool and Kochen, 1978:19

Abstract. We have known many methods to measure ego-centred network. All applied methods have advantages and disadvantages, strong and weak points. In this study I deal with one of the most often applied method, name generator and an alternative data collecting method that is used rarely even internationally, contact diary. In Hungary Róbert Angelusz and me developed and tested this method. In this paper I examined the network size and composition which were measured by name generator and contact diary in the same sample.

Keywords: personal network, name generator, contact diary, network size, network composition